

Genel Kooperatifçilik ve Kadına Yönelik Kooperatifler

Yrd. Doç. Dr. Hakan KOÇ

Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

1. **Kooperatifçiliğin Önemi ve Toplumsal Boyutları**
İnsana doğuştan yüklenen sorumluluk, bireysel ve toplumsal yaşamın başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Buradan hareketle, **evrendeki olaylar ile insan ve onun meydana getirdiği toplumun yaşam boyu savaşı, daha anlamlı hale gelmektedir.** İlk aşamada bireysel olan bu etkinlikler, zamanla kitlesel ve toplumsal bir içerik kazanmaktadır. Giderek ağırlaşan sorunların çözümüne yönelik çabalar ise bireysel olduğu kadar, toplumsal bilinç, özveri ve ortak bir kültür gerektirmektedir (Koç, 2001).

Ancak, bu sorumluluk ve çabada herkes aynı duyarlılık ve performans düzeyine sahip değildir. Bu durum, tüm toplumlar için olduğu kadar, ülkemiz koşulları bakımından özel bir önem taşımaktadır. Sorunların çözümüne evrensel düzeyde katkı sağlamak, gelişmekte olan bir ülke için kolay olmasa bile, ulusal çözüm arayışlarına önem vererek; altyapı hazırlanmalı ve toplumsal gelecek güvence altına alınmalıdır.

Sorumluluk bilinci ise ülkemiz insanları bakımından ortak bir hedef olarak ele alınmamış ve bunun sonucunda; herkese eşit bir külfet dağıtımı yapılamadığı için, toplumsal yaşam içinden çıkılmaz hale gelmiştir. Özellikle, ülkemizin içte ve dışta yaşadığı ağır sorunlara karşı etkin önlemler alınmalı ve her bireye taşıyabileceği yük, eşit olarak mutlaka yüklenmelidir. İşte bu noktada, en önemli toplumsal örgütlenme modeli olan kooperatifçilik olgusu öne çıkmaktadır.

En kısa tanımıyla “birlikte iş görmek” demek olan kooperatifçilik, özellikle gelişmekte olan ülke ekonomileri için halen günümüzün en etkili kalkınma araçlarından biri olarak

görölmektedir. Bu aracın rasyonel ve sistematik bir yaklaşımla ele alınıp, uygulanması halinde ise sonuç alınması için her hangi bir neden kalmamaktadır.

2. Türkiye’de Kooperatifçilik

01.11.2011 itibarıyla ilgili Bakanlıkların görev alanı içinde 84.310 birim kooperatif ve bu kooperatiflerin toplam ortak (faal olan ve olmayan) sayısı 8.096.983’tür. Bu tablo, dünyanın hiçbir ülkesinde rast-

lanmayacak sayısal büyüklüğü ortaya koymaktadır. Öte yandan, bu zenginlik bir başka açıdan da olumsuzluğu yansıtmaktadır. Çizelge- 2.1.’de Türkiye’de Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (GTB), Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB)’nin görev alanında faaliyet gösteren; tarımsal amaçlı ve tarım dışı kooperatiflere ilişkin sayısal bilgilere yer verilmiştir (GTB, GTHB ve ÇŞB, 2011).

Çizelge - 2.1. Türkiye’de İlgili Bakanlıkların Görev Alanı’na Giren Birim Kooperatif ve Üst Örgütlerin 31.03.2011 - 01.11.2011 Tarihli Sayısal Dağılımı.

	Türkiye’de Kooperatif Çeşitleri (x)	Kooperatif ve Birlikleri Düzenleyen Yasalar	Birim Kooperatif Sayıları	Birim Kooperatif Ortak Sayıları	Kooperatif Birlikleri Sayısı		Kooperatif Merkez Birlikleri Sayısı	
					Birlik Sayısı	Ortak Kooperatif Sayısı	Merkez Birliği Sayısı	Ortak Birlik Sayısı
Tarımsal Amaçlı Kooperatifler	1.Tarımsal Kalkınma Koop.(*)	1163, 3476 ,5146 SY ve 651 Sayılı KHK	8145	842.367	83	4.247	4	83
	2.Su ürünleri Koop.	“	550	29.957	14	197	1	14
	3.Sulama Koop.	“	2.496	295.977	13	712	1	13
	4.Pancar Ekiciler Koop.	“	31	1.642.344	1	31	-	-
	5.Tarım Kredi Koop.	1581,3223 ve 5330 SY.	1.791	1.082.978	16	1.791	1	16
	6.Tarım Satış Koop. (**)	2834,3186 ve 4572 SY	360	609.121	17	324	-	-
	7.Tütün Tarım Satış Koop. (***)	1196 ve 4572 SY	64	21.487	-	-	-	-
Tarım Dışı Kooperatifler	1. ARA TOPLAMI		13.437	4.524.231	144	7.302	7	126
	8.Konut Yapı Koop.	1163, 3476 , 5146 SY ile 644 Sayılı KHK	54.981	1.983.757	337	10.513	3	62
	9.Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Koop.	1163, 3476 , 5146 SY ile 640 Sayılı KHK	1.001	679.031	32	936	1	32
	10.Hamallar Taşıma Koop.	“	10	547	-	-	-	-
	11.İşletme Koop.	“	611	100.696	1	7	-	-
	12.Eğitim Kooperatifi	“	31	2.502	-	-	-	-
	13.Küçük Sanat Kooperatifi	“	330	10.034	5	14	-	-
	14.Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi	1163, 3476 , 5146 SY ile 644 Sayılı KHK	1.048	125.249	5	142	-	-
	15.Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi	1163, 3476 , 5146 SY ile 640 Sayılı KHK	6.784	199.460	41	736	1	15
	16.Sigorta Kooperatifi	“	3	215	-	-	-	-
	17.Tedarik ve Kefalet Koop.	“	7	599	-	-	-	-
	18.Temin ve Tevzii Koop.	“	345	24.368	-	-	-	-
	19.Toplu İşyeri Yapı Koop.	1163, 3476 , 5146 SY ile 644 Sayılı KHK	1.808	103.185	7	117	-	-
	20.Turizm Geliştirme Kooperatifi	1163, 3476 , 5146 SY ile 640 Sayılı KHK	390	17.089	3	33	-	-
	21.Tüketim Kooperatifi	“	2.956	284.302	16	139	1	9
	22.Üretim ve Pazarlrm. Koop.	“	475	21.772	5	429	-	-
	23.Yardımlaşma Kooperatifi	“	24	16.054	-	-	-	-
	24.Yayincılık Kooperatifi	“	30	721	-	-	-	-
	25.Yaş Sebze ve Meyve Koop.	“	39	3.171	-	-	-	-
	26.Eğitim, Üretim ve İşletme Kooperatifi (****)	“	-	-	-	-	-	-
2. ARA TOPLAMI		70.873	3.572.752	452	13.066	6	118	
GENEL TOPLAM (1 + 2 AT)		84.310	8.096.983	596	20.368	13	244	
Türkiye Milli Kooperatifler Birliği	1163, 3476 ve 5146 SY	-	-	-	-	1	40	

(*) Birliklerin 15’i KÖY-KOOP, 10’u Tarım, 33’ü Hayvancılık, 18’i Ormancılık ve 7’si Çay üretimi alanındadır.

(**) Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nın ilgi alanında olup, 22 adet Bağımsız Tarım Satış Kooperatifi Toplama dâhildir.

(***) 4572 Sayılı yasa ile bu kooperatifler, Tarım Satış Kooperatifleri ile birleştirilmiştir.

(****) Milli Eğitim Bakanlığı Kooperatifçilik Eğitim Projesi (KOOPEP 2000) ile kurulması Öngörülmüştür.

KAYNAK: 1. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (GTB) ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB)’nin 01.11.2011 tarihli kayıtları,

2. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB)’nin 31.03.2011 tarihli kayıtları.

Çünkü ülkemizde kooperatiflerin kamuoyundaki imajı ve beklenen etkinliği sağlayamaması ise ciddi bir sorun olarak görülmektedir. **Düşünelim ki, bir ülkede kooperatifçilik toplam nüfusun yaklaşık yarısını içine alıyor ve aynı zamanda o ülkede kooperatifçilik bilinmiyor, hatta kamuoyu oluşturma çabalarında hiçbir anlam ifade etmiyor.** Sanıyorum pek çok konuda olduğu gibi, bu alanda da yaşanan sorun bizim ülkemize özgüdür. Demokratik kültürün gelişmediği toplumlarda, hak arama ve hakları kullanma bilincinin kendiliğinden gelişmesini beklemek olanaksızdır.

3. Kooperatiflerin Güncel Sorunları

Kooperatiflerin uygun ekonomik ve toplumsal koşullarda işlev yerine getirmeleri gerekmektedir. Yaşam sürecindeki en değerli varlık insanın kendisi olup, topluluğa girmeyen ve birlikte hareket etme bilinci gelişmemiş bireylerin sorunlarına çözüm bulmaları giderek daha da zorlaşmaktadır. Bu nedenle, başta kırsal alanlar olmak üzere, kentlerdeki düşük ve orta gelir grubundaki toplum kesimlerinin kooperatif örgütler bünyesinde toplanması ve mevcut kooperatiflerdeki aksaklıkların çözülmesi kaçınılmazdır.

Bilinmelidir ki, kooperatifçilik modası geçmiş bir hareket olmadığı gibi, kooperatifçiliğin yaşanmakta olan sorunlarının faturasını, tümüyle kooperatif kuruluşlara yüklemek doğru olmaz. Ülkemizde kooperatifçiliğin gelişmesini engelleyen sorunlar çok yönlüdür. Gerek birim kooperatifler ve gerekse üst örgütler bakımından kooperatifçiliğimizin, aşağıda belirtilen temel sorunları vardır (Mülayim, 2003).

3.1. Yönetimsel Sorunlar

Kooperatifçilik, yönetim bakımından bazı özellikler taşımaktadır. **Özel yönetim alanında düşünülmesi gereken kooperatifçilik yönetimi,** her ülkedeki gelişmişlik düzeyinin ortaya koyduğu farklılıklar nedeniyle, bazı ülkelerde kamu yönetimine daha yakın, bazılarında özel yönetim alanında ve bazı ülkelerde ise her iki yönetim şeklinin ortasında yer almaktadır.

Kooperatiflerin başarılı olmaları için bunun bilinmesi ve iyi bir yönetim anlayışının geliştirilmesi zorunludur. Zira, iyi yönetim her işletme birimi gibi kooperatifleri de yakından ilgilendirmektedir. Çünkü kooperatifler, ortak sosyal ve ekonomik güçlükler içinde bulunan insanların meydana getirdiği kuruluşlardır.

Kooperatif yönetiminin başarısı, genel yönetim ilkelere ve bilimsel esaslara uygun hareket etmeye bağlıdır. Bunlar yapılırken; **kooperatiflerin kuruluşundan itibaren fırsatçı anlayışlara karşı dikkatli olmak gerekmektedir.** Kuruluş sonrasında ise ortaklar ile yönetim organları arasındaki anlaşmazlıklar, finansman sıkıntıları ve denetim problemleri ortaya çıkmaktadır. Şöyle bir çevremize baktığımızda, kooperatifçilik faaliyetleriyle ilgili yakınmaların devamlılığını görürüz. İyi niyetli ve sonuca giden kişilerce yönetilen kooperatifler, amaçlarını gerçekleştirme konusunda herhangi bir sorunla karşılaşmamaktadır (Koç, 2007).

Yönetim Sorunlarının özünü; planlama, örgütlendir-

me, koordinasyon, yönetme ve denetim gibi yönetimin temel işlevleriyle ilgili sorunlar oluşturmaktadır. Yönetici ve ortakların asgari düzeyde kooperatif ve yönetim kültürüne sahip olmayışı, bu sorunların ağırlaşmasına ve toplumsal yapıya zarar verici boyutlar kazanmasına neden olmaktadır.

3.2. Mevzuat Sorunları

1924 yılında 498 sayılı İtibari Zirai Birlikler Yasası, 1929 yılında 1470 sayılı Zirai Kredi Kooperatifleri Yasası, 1935 yılında 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Yasası ile 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Yasası çıkarılmıştır. 1961 tarihli Anayasamızın 51. Maddesi, 1969 yılında çıkarılan ve hazırlık dönemi 50 yıl süren 1163 sayılı Kooperatifler Yasası, 1972 tarihli 1581 sayılı yasa, 1982 tarihli Anayasamızın 171. Maddesi, 1163 sayılı yasa'yı değiştiren 1988 tarihli ve 3476 sayılı yasa, 1985 yılında çıkarılan 3186 TSKB yasası ve 3223 sayılı TKKB yasası, 1995 yılında çıkarılan 553 sayılı TKKB'lerle ilgili KHK ve 2005 yılındaki, 5330 sayılı yasa ile 2000 yılında çıkarılan 4572 sayılı TSKB'nin yeniden yapılandırılması ile Tütün Tarım Satış Kooperatiflerini birleştiren yasa, 2004 yılında çıkarılan 1163 sayılı yasanın 1. maddesini değiştiren 5146 sayılı yasa ve 2011 yılındaki kooperatiflerin bağlı oldukları Bakanlıkların yapısı konusunda çıkarılan **"Kanun Hükmünde Kararnameler"**le (GTB 2011/640, GTHB 2011/651 ve ÇŞB 2011/644 Sayılı KHK) kooperatifleri ilgilendiren Bakanlık sayısının artmış olması, sorunların ana çizgilerini oluşturmaktadır.

Ülkemizde, çok sayıda yasal düzenleme ve kooperatif çeşidinin (tarımsal ve tarımsal olmayan 26 çeşit) bulunması, kooperatiflerdeki mevzuat sorunlarının kaynağını oluşturmaktadır. Her 5-10 yılda bir yapılan kooperatif yasalarıyla ilgili düzenlemeler ise mevzuat sorunlarının çözümüne katkı sağlayamamıştır (Koç, 2008).

Kooperatiflerin mevzuat sorunu, diğer sorunların çö-

zümlenebilmesi bakımından da son derece önemli olup, mevzuat düzenlemelerinde; yasa sayısı ve bu çerçevede hazırlanacak olan yönetmelik ve tüzüklerin tüm kooperatifleri kapsamaması ise sorunun bir başka boyutunu oluşturmaktadır.

3.3. Eğitim, Öğretim ve Bilgilendirme Sorunları

Milli Eğitim Sisteminde, ilki 3. BYKP döneminde, ikincisi KOOPEP- 2000 Projesiyle 2000-2001 öğretim yılında ve üçüncü olarak 2004-2005 öğretim yılından itibaren Ticaret Meslek Liseleri ve Anadolu Ticaret Meslek Liselerinin Ders Programları yeniden düzenlenmiş ve Muhasebe Finansman Alanı içindeki “Kooperatifçilik Dalı” ile ilgili yenilikler getirilmiş ve Ocak - 2004 tarihli Tebliğler Dergisi’nde yayınlanmıştır (Koç, 2006).

Bu çalışmalar sonucunda, kooperatifçilik alanında yaşanan eğitim sorunlarına çözüm konusunda ve orta öğretim düzeyinde, ciddi ve köklü adımlar atılmıştır. Kooperatifçilik derslerinin özellikle mesleki-teknik örgün ve yaygın eğitim kurumları için ayrı bir önemi olup, 21-27 Şubat 1999 tarihleri arasında yapılan 16’ncı Milli Eğitim Şurası kararları ile öne çıkan mesleki ve teknik eğitim-öğretimde yeni arayışlar bakımından çözüm niteliği taşımaktadır.

Türkiye’nin gerçeklerine, Türk toplumunun gereksinimlerine ve geleceğe dönük olarak yürütücülüğümde hazırlanmış olan KOOPEP - 2000 Projesi’nin siyasi ve bürokratik engellerle sürdürülememesi ise bu alanda yeni bir adımı gerektirmiş ve Kurucu Müdürlüğü tarafından yapılan Gazi Üniversitesi Kooperatifçilik Araştırma ve Uygulama Merkezi (KOOP-MER) 09.07.2006’da kurulmuştur. Merkez kısa sürede önemli çalışmalar (2 yıllık çalışma süresi içinde 1 sempozyum, 3 panel, 2 konferans ve 5 dönemde 60 kursiyerin katılımı ile sertifika eğitimi ile KOOP-MER Dergisi’nin 5 Sayı yayınlanması

gibi) gerçekleştirmiştir. Ancak, kooperatif kuruluşların yeterince sahip çıkmaması ve üst yönetimin değişmesiyle birlikte bu çalışmalar kesintiye uğramıştır (KOOP-MER Dergileri, 2006-2007-2008).

3.4. Finansman Sorunları

Ortaklık paylarının küçüklüğü ve değer aşınmasına bağlı olarak; finansal açıdan kooperatiflerin öz kaynak yapılarının zayıflığı bilinen bir gerçektir. Kalkınma plan ve programlarında yer verilmesine karşın, “Kooperatifler Bankası”nın kurulamaması ve bazı kooperatif birliklerinin sahip oldukları bankaların ise kısa sürede yok olması (Tarişbank gibi) ile finansal olanaklar giderek daralmış ve kooperatifler piyasa koşullarının insafına bırakılmışlardır. T.C. Ziraat Bankası ve Türkiye Halk Bankası’nın karşı karşıya bulunduğu sorunlar (özelleştirme politikaları başta olmak üzere) ise ülkemizdeki tüm küçük ve orta ölçekli işletmeleri ve kooperatifleri etkilemektedir. Bu nedenle, kooperatiflerimizin de KKTC’de olduğu gibi “Kooperatifler Bankası” olmalı ve finansal sorunlar için köklü çözümler üretilmelidir.

3.5. Üst Örgütlenme Sorunları

Üst örgütlenme konusundaki katılımın beklenen düzeyde gerçekleşmemesi, bu kuruluşların işlevselliğinin önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Kooperatifler yasasında yapılması gereken yeni düzenlemeler içinde “üst örgütlenme” sorunu da önemli bir yer tutmaktadır.

Bu konuda 1163 ve 3476 sayılı yasaların getirdiği üst örgütlenme modeli daha da netleştirilmeli ve işlerliği olan yeni bir üst örgütlenme modeli geliştirilmelidir. Merkez Birliği düzeyindeki çift başlılıklar (konut kooperatifçiliğinde olduğu gibi) ortadan kaldırılmalı, tüm Birlik ve Merkez Birliklerinin “Ulusal Birlik” bünyesinde faaliyet göstermeleri sağlanmalıdır. Kooperatiflerin kuruluşundan itibaren, güçlü ve sağlıklı bir örgütsel yapı oluşturulabilmeli, dikey ve yatay üst örgütlenmelere; kurulmuş ve kurulacak tüm kooperatiflerin katılımı özendirilmelidir.

Bu örgütsel yapıda Birlik, Merkez Birliği ve Ulusal Birliğin güçlendirilmesine yönelik önlemler alınmalıdır. Bunun sonucunda oluşacak güçlü örgütsel yapı; temel sorunların çözümüne önemli katkılar sağlayacak olup, başta belirttiğimiz sayısal zenginlik olumlu yönde bir etkiye dönüşecek ve kooperatif kamuoyunun potansiyel gücü, her kesim tarafından daha iyi anlaşılacaktır.

4. Kooperatifçilik Sorunlarıyla İlgili Çözüm Önerileri

4.1. Genel Kooperatifçilik Sorunları İçin Öneriler

Cumhuriyet döneminde kurulan 61 Hükümetin 27 tanesinin programında ve Beş Yıllık Kalkınma Plânlarının tümünde kooperatifçilik yer aldığı halde; kooperatiflerin sorunları azalmamış ve artarak devam etmiştir. Türkiye’de, 1984-1990 arası dönemdeki “Konut Kooperatifçiliği”nin getirdiği heyecanın (alt yapısı olmamasına ve kötü örneklerine karşın) hatırlanması bile yeterlidir.

Ülkemizde etkin bir kooperatifçilik politikasının uygulanmasıyla; katılımcı yönetime giden yol kısılacak ve düşük gelir gruplarının yönetsel etkinliğinin önündeki

engeller ortadan kalkacak, gelir dağılımındaki dengesizlik ve buna bağlı bölüşüm sorununun çözümü ile çağdaş demokrasiye kavuşma, kendiliğinden gerçekleştirilmiş olacaktır.

Kooperatiflerin temel sorunlarının çözümünde ilk yapılması gereken, “**Kooperatifçilik Mevzuatı**”nın yeterliliğini ve dağılımını gidermektir. **Başta 1163 ve onu değiştiren yasalar olmak üzere, Tarım Kredi Kooperatif ve Birlikleri’ne ilişkin 553 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle ilgili 5330 sayılı yasa, Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri ile Tütün Tarım Satış Kooperatiflerini yapılandıran 4572 sayılı yasanın getirdiği düzenlemeler olmak üzere tüm kooperatif yasalarının “Genel Kooperatifler Yasası” olarak düzenlenmesi ve yasal hazırlıkları devam eden çalışmaların ivedilikle sonuçlandırılmasına gereksinim vardır.**

3.3.2001 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan “**Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında 4629 Sayılı Yasa**” ile tasfiye edilen kooperatiflerle ilgili Tanıtma ve Eğitim Fonu konusunda ise yapılacak yasal (her ne kadar makro ekonomik politikalara uygun düşmese de) düzenlemeler, yeni bir anlayış ve uygulama getirmeli veya kooperatifçilik eğitimi için başka finansal kaynaklar oluşturulmalıdır.

Kooperatiflerin temel sorunlarının çözümü için yapılması gereken yasal düzenlemeler; sosyal, ekonomik ve kültürel beklentilerini yansıtmalı, kooperatiflerin kuruluş, örgütlenme ve işletmecilik faaliyetlerindeki istemlerini karşılayabilmeli, kurucu, yönetici ile denetçilerde aranan özel ve genel nitelikler, günümüz koşullarını dikkate almalı ve nitel düzey yükseltilmelidir.

Ayrıca, kooperatifçiliğin ilkeleri tüm kooperatifler ve kooperatifçiler için temel ve sürdürülebilir yaklaşım olarak benimsenmeli, ilgili bakanlık ve kuruluş sayılarının çoğaltılması yerine, rasyonel düzenlemelerle Türk kooperatifçiliğinin; temel sorunlarına çözümler üretilirken; toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel beklentileri, kooperatiflerin kuruluş, örgütlenme ve işletmecilik istemleri, kuruluştan itibaren yönetici ve denetçilerde aranan nitelikleri içeren yasal düzenlemeler yapılmalıdır (1163 SYD KOOP-MER Görüşü, 2008).

Kooperatif sorunlarının ise tümüyle kooperatif ortamı, yöneticiler ve halka yüklenmesi çözüm olmayıp, kooperatifçi iktidar mesajları verilerek; potansiyel gücün harekete geçirilmesi gerekmekte ve halkımız bu anlayıştaki iktidarlara özlüm duymaktadır.

Gelir dengesizliğinin bu denli yüksek olduğu ve halkın büyük bölümünün (3/4) fakirleştiği bir ülkenin, halkçılık temelinde sosyal ve ekonomik politikalar geliştirmesi kaçınılmazdır. Bu bağlamda kooperatifçilik, biz eksenli politika öngörmekte; yoksul halkımız için yeniden kalkınma aracı ve kurtuluş reçetesi olma özelliği taşımaktadır.

Özellikle, kooperatif yönetici ve denetçiliği yapacak kişilerin konuyla ilgili eğitim düzeylerinin belgelendirilmesi (**Ticaret Lisesi Kooperatifçilik Dalı, sertifika belgesi veya bu alanda; ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim diploması gibi**) konusunda yapılacak yeni yasal (**1163, 3476 ve diğer kooperatif özel yasaları** içine ala-

cak şekilde) düzenlemelerde; bu husus açık bir hüküm olarak yer almalıdır.

Ayrıca, kooperatifçiliğin ilkeleri tüm kooperatifler ve kooperatifçiler için temel ve sürdürülebilir yaklaşım olarak benimsenmeli, ilgili bakanlık ve kuruluş sayıları ile kooperatif çeşitlerinin çoğaltılması yerine, rasyonel düzenlemelerin yapılması ve yeni örgütsel yapılanmaya gidilmesi zorunludur.

4.2. Kadına Yönelik Kooperatifler İçin Öneriler

Ülkemizde son yıllarda gelişme gösteren kooperatif türleri içinde önemli yeri olan kadına yönelik kooperatiflerin güncel sorunlarını, genel kooperatifçilik sorunlarından ayrı düşünmek mümkün değildir.

Ancak, son yıllarda hızlı bir sayısal artış (**İşletme Kooperatifleri Birliği bünyesinde 43 adet ve Türkiye genelinde 600’den fazla birim kooperatif**) gösterdiğine tanık olduğumuz bu alandaki kooperatifleşmede; kuruluş aşamasından itibaren örgütlenme, eğitim ve proje üretme, pazarlama ve finansal sorunların öncelikli yer tuttuğu bilinen bir gerçektir.

Kuruluş aşamasındaki örgütlenme sorunu olarak, bu kuruluşların hangi tür kooperatif olarak kurulmaları gerektiğine karar vermekle işe başlanmalıdır. Günümüzdeki uygulamaya bakıldığında; **işletme, yardımlaşma, şiddetle mücadele, tüketim, kültür ve kalkınma, üretim ve pazarlama, tarımsal kalkınma, küçük sanat ile ev eksenli çalışan kadınlar (9 ayrı çeşit kooperatif) kooperatifi** gibi çeşitlerle kurulduğunu gördüğümüz bu kooperatiflerin ortak yönü “kadın kavramını” içeriyor olmasıdır.

Bu durum, geleceğe dönük çalışmalar bakımından ciddi bir sorun olarak görülmeli ve çeşitlilik konusunda homojenlik sağlanmalıdır. Kooperatifin adında kadın kavramının bulunması yeterli olmayıp, yasal açıdan da bütüncül bir yaklaşımın ortaya konulması, bu koopera-

tiflerin asıl işlevi olan el emeğinin değerlendirilmesi ve ekonomik getiri başta olmak üzere, işletmecilik faaliyetlerine gereken önemin verilmesi gerekir.

Kadınların eğitim çalışmalarına olan ilgisi de dikkate alınarak, teorik kooperatifçilik ve proje geliştirme bağlamında bilgilendirilmeleri, gerektiğinde eğitim düzeylerine göre ve kategorik olarak bu etkinlikler farklılaştırılabilir. Ayrıca, birim kooperatifler ile kooperatif birliklerinde görev alacak yönetim ve denetim kurulu üyeliği başta olmak üzere, gereksinim duyulan diğer insan gücü kaynağında sorun yaşanmaması için, orta ve yükseköğretim düzeyinde örgün ve yaygın eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

Mevcut koşullarda, kooperatiflerin bu çalışmalarını yürütmesi veya hizmet satın almaları olanaksızdır. Çözüm, büyük bir sayısal güce sahip Türk kooperatifçilik hareketinin geneli bakımından ve makro düzeyde ele alınmalıdır.

Kaldı ki KOOPEP-2000 Projesi ile Milli Eğitim Bakanlığı Halk Eğitim Merkezleri kurs programları içinde yer alan “Kooperatifçilik Kursu Eğitim Programı”ndan yararlanma olanağı olduğu kadar, kuruluş döneminde başarılı etkinlikler düzenlediği bilinen (2006-2008) Gazi Üniversitesi Kooperatifçilik Araştırma ve Uygulama Merkezi (KOP-MER) bünyesinde de bu eğitim çalışmaları organize edilebilir.

Pazarlama sorunu, kadına yönelik kooperatiflerin asıl kuruluş gerekçesini oluşturmaktadır. Çağdaş pazarlama yöntemlerinin günümüz işletmecilik çalışmalarındaki önemi bilinmektedir.

Üretilen ürünlerin el emeğine dayalı olması, üreticilerin kadın olması, aile yapısının güçlendirilmesi ve kadınların etkin konuma gelmeleri, bu ürünleri kooperatifler aracılığı ile pazarlayıp gelir elde etmelerini gerektirir. Yapılacak yasal düzenlemede, devletin koopera-

tiflerle ilişkilerini sağlam bir zemine oturtması, yurt içi ve yurt dışı piyasaların izlenmesi sonucu elde edilecek verilerin kooperatiflere sunumu gibi ek çalışmalarla, pazarlama sorununun çözümüne katkı sağlanabilir.

Finansal sorunlar ise tüm işletmelerin öncelikli sorunu olarak görülmekte olup, kadına yönelik kooperatiflerde bu sorun daha köklü ve derin bir anlam taşımaktadır.

Kuruluştan itibaren sermaye birikimi yetersiz olup, proje destekli çalışmalar (KOSGEB, İş-Kur, AB Fonları, Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı ve Friedrich Ebert Vakfı örneklerinde olduğu gibi) olmaksızın kooperatiflerin başarıya ulaşamayacakları; yaşanan deneyimlerden görülmüş olup, güçlü örgütsel yapı ve etkin pazarlama politikası geliştirilmelidir.

Kadının hak ettiği yere gelmesi, güçlenmesi ve üretkenliğinin önündeki engellerin kaldırılabilmesi için, kadının girişimciliğinin en güzel örneklerinden birisi olan “Kadına Yönelik Kooperatiflerin” desteklenmesi; toplumumuzun geleceği bakımından, yaşamsal bir öneme sahiptir.

KAYNAKLAR

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname: 644, 04.07.2011 Tarihli ve 27984 Sayılı Resmî Gazete.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname: 651, 08.06.2011 Tarihli ve 28038 Sayılı Resmî Gazete.
- G.Ü. Kooperatifçilik Araştırma ve Uygulama Merkezi 4 Aylık Yayın Organı KOOP-MER Dergisi, 1, 2, 3, 4 ve 5. Sayılar, 2006, 2007 ve 2008, Ankara.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname: 640, 27.08.2011 Tarihli ve 27958 Sayılı Resmî Gazete.
- <http://www.kadinkooperatifleri.org/koop/index.php?option=com>
- KOÇ, Hakan, 2001, Kooperatifçilik Bilgileri, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım Limited Şirketi, Ankara.
- KOÇ, Hakan, “Millî Eğitim Bakanlığı Kooperatifçilik Eğitim Projesi KOOPEP”, Türkiye - Koop Dergisi, Türkiye Millî Kooperatifler Birliği (TMKB) Yayını, Aralık 1999 - Ocak 2000, Ankara.
- KOÇ, Hakan, “Millî Eğitim Bakanlığı Kooperatifçilik Eğitim Projesi (KOOPEP 2000) Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”, Türkiye - Koop Dergisi, TMKB Yayını, Nisan 2001, Ankara.
- KOÇ, Hakan, “Türkiye’de Kooperatifçilik ve Temel Sorunlar”, KOOP-MER Dergisi, G.Ü. Kooperatifçilik Araştırma ve Uygulama Merkezi 4 Aylık Dergisi, Nisan 2007, Yıl: 1, Sayı: 2, Ankara.
- KOÇ, Hakan, “Millî Eğitim Bakanlığı Kooperatifçilik Eğitim Projesi (KOOPEP 2000) Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”, Türkiye - Koop Dergisi, TMKB Yayını, Nisan 2001, Ankara.
- KOÇ, Hakan, “Gazi Üniversitesi KOOP-MER 2007 Ulusal Kooperatifçilik Sempozyumu Açış Konuşması”, KOOP-MER Dergisi, G.Ü. Kooperatifçilik Araştırma ve Uygulama Merkezi 4 Aylık Dergisi, Ağustos 2007, Yıl: 1, Sayı: 3, Ankara.
- 16. Millî Eğitim Şurası Kararları, 21-27 Şubat 1999, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, Ocak-2004, Ankara.
- MÜLÂYİM, Ziya Gökalp, 2003, Kooperatifçilik, Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’na G.Ü. Kooperatifçilik Araştırma ve Uygulama Merkezi’nden İstenecek 1163 Sayılı Kooperatifler Yasası Değişikliğine İlişkin Görüş, 27.06.2008.